

De 9-tot-5-ambtenaar legt langzaam maar zeker het loodje. Op 1 januari komt de 24/7-ambtenaar alweer een stap dichterbij. STEE onderzoekt nut, noodzaak en gaat op zoek naar tips om werk en privé in balans te houden. 'Jazeker, er kan bezetenheid ontstaan.'

De 24/7-ambtenaar

Dinsdagavond, half acht in een zaaltje van het verzorgingshuis Oosterparkheem. 'Ja maar, waar komt-ie dan?' Een buurtbewoner buigt zich over de tekening van het Oosterhamriktracé. Met rode wangen legt landschapsarchitect van Stadsontwerp Maaïke Baack nog eens rustig uit wat de deskundigen hebben bedacht voor de verkeersafwikkeling van het UMCG. Een bewoner vraagt om stil asfalt. 'Iedereen wordt gek van die klinkertjes!' Omstanders knikken instemmend. 'Het was een mooie avond,' blikt Maaïke een paar dagen later terug. 'Ik ben vooraf altijd wel wat gespannen, maar als het lekker loopt, geeft het me veel energie.' Daar offert Maaïke graag een dinsdagavond voor op.

Flexibel

Maaïke is geen 9-tot-5-ambtenaar. Die klassieke ambtenaar is hard op weg het onderspit te delven. In de Collectieve Arbeidsvoorwaardenregeling (CAR) worden momenteel afspraken uitgewerkt die leiden tot een modernisering en flexibilisering van de werktijden. Het zogenaamde dagvenster loopt straks van maandag tot en met vrijdag van zeven uur 's morgens tot tien uur 's avonds (zie pagina 11). Verder maken smartphones en thuiswerkplekken dat ambtenaren voortdurend bereikbaar zijn en 24/7 toegang hebben tot hun werkmail. Maaïke heeft er geen moeite mee dat ze aan het werk is, terwijl haar collega's *De Wereld Draait Door* kijken. 'Als ik

samen met bewoners plannen wil maken, moet het in de avonduren. Dat hoort erbij.' Natuurlijk vindt Maaïke het jammer dat ze haar volleybaltraining moet afzeggen, maar daar staat tegenover dat ze haar werk flexibel kan indelen. Dat werk stopt nooit. De ontwerper kijkt door een werkbril naar de wereld. Maaïke maakt, met haar smartphone van het werk, foto's in andere steden. Ook als ze op vakantie is. 'Ik ervaar dat niet als een belasting, al waarschuwt mijn leidinggevende me wel eens: "maak niet te veel stapeltjes". Maar ja, dat hoort ook een beetje bij mij. Ik ben een drukmaker.'

Twitteren tijdens het koken

Ook Liesbeth van de Wetering heeft haar smartphone altijd binnen handbereik. Als aanjager van innovatieve experimenten en sinds kort gangmaker van *StadDoetMee* (een programma voor samenwerking tussen Stad en inwoners, wie werkt waar en hoe samen) zit ze op Twitter. Liesbeth was de eerste twitterende ambtenaar van de gemeente Groningen. Met 1.075 volgers staat ze regelmatig in de wekelijkse top vijf van de Groningse twitteraars. Liesbeth kreeg zelfs officieel toestemming van B&W en sindsdien tweet ze ongeveer drie keer per dag. Ook 's avonds en tijdens het koken. 'Onrustig? Welnee. Ik heb alle bliepjes en trillingen eruit gehaald. En ik kijk ook wel eens een uurtje niet op mijn telefoon, hoor. Als ik wil ga ik offline. Hoewel... Ik check ook in vakanties regelmatig Twitter en mijn mail.' Liesbeth is bijzonder gecharmeerd van de sociale media in haar werk. 'Op welke ▶

'Natuurlijk werk ik in de avond. Fish where the fish are.'

andere manier kun je dagelijks in gesprek raken met bijna elfhonderd mensen? Ik kan laten zien wat ik doe én ik ontvang relevante informatie. In maximaal 140 tekens, dus lekker kort.' Actieve burgers ontmoet ze vooral na vijven, dus dat vraagt om flexibiliteit. 'Voor mij geldt: *Fish where the fish are.*' Liesbeth vindt dat de overheid een nieuw gezicht moet krijgen en dat ze 24 uur per dag ambtenaar is. 'Benaderbaar, snel, transparant. Zo bouw je als overheid vertrouwen op. Ik houd ook Facebook-pagina's van wijken in de gaten, volg discussies over bijvoorbeeld een wijkschouw.' Het is niet alleen digitaal en nieuwerwets. Liesbeth gaat ook naar buurtavonden en wijkfeesten. In De Hoogte schenkt ze rond kerst op vrijdagavond chocolademelk. 'Het is niet alleen social media, het is én én.'

Supermodel

Hoe moet je nou omgaan met die nieuwe werktijden? STEE vroeg het aan een expert. 'De ideale manier van werken bestaat niet,' zegt Nico van Yperen. De hoogleraar Organisationspsychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen deed onderzoek naar *het nieuwe werken*, onder meer voor de gemeente Assen. Van Yperen: 'De laatste jaren werd *het nieuwe werken* als een soort supermodel omarmd. Nou, dat is het niet. Als je graag alleen werkt, weinig structuur nodig hebt en sterk gemotiveerd bent, dan past het bij je. Anders niet.' Van Yperen ziet dat werktijden verruimen door nieuwe technologie en waarschuwt. 'Er kan een soort bezetenheid ontstaan die de grens tussen werk en privé vervaagt.' Volgens de hoogleraar geen enkel punt, als er een sterke innerlijke drive is voor het werk. Dan wordt het niet als een belasting ervaren. 'Ik lees zelf in mijn vakantie de mail. Wat ik snel kan afhandelen, doe ik meteen. Dingen die meer tijd vergen, parkeer ik. Ik zou het veel meer belastend vinden als ik na mijn vakantie zeshonderd ongelezen e-mails zou aantreffen. De kern is: ken jezelf. Doe wat de werkvreugde verhoogt. En probeer het met je baas goed te regelen.'

Werkmobiel

Mirjam Kramer is zo iemand die het "goed geregeld" heeft. De bestuursadviseur van twee wethouders scheidt werk en privé met duidelijke afspraken. 'Het is verleidelijk om altijd met mijn werk bezig te zijn.' Haar avonden zijn gevuld met commissie- en raadsvergaderingen. In het weekeinde liggen er stapels leeswerk. 'Echte vrije tijd is zo spaarzaam, dat het me wel wat waard is om die te beschermen,' zegt Mirjam. Dus heeft de bestuursadviseurs twee telefoons. Ze hield haar privé-mobiel, ook nadat ze voor haar werk een smartphone kreeg. 'Als ik op vakantie ga, laat ik de werktelefoon thuis.' Daarbuiten weten de wethouders: ze mogen Mirjam altijd bellen, maar dan moet het dringend zijn. 'In de tijd dat we met de begroting bezig zijn, of als er weer zo'n lekker stuk in het Dagblad van het Noorden aan zit te komen.' Als er niets dringends speelt, legt Mirjam haar werkmobiel aan de kant en probeert ze er niet op te kijken. 'Ik denk dan relativerend: als het stadhuis in de brand staat, moet je de brandweer bellen, niet mij.'

Technostress

'Bescherm je vrije tijd,' luidt ook het advies van bedrijfsarts Jan Herman Scheffer. 'Twee telefoons, thuis de werktelefoon uit en niet inloggen.' De bedrijfsarts zoekt naar balans tussen belasting en belastbaarheid. En die belasting is niet alleen fysiek. Een onderzoek uitgevoerd door de VU Amsterdam in opdracht van vakcentrale FNV, spreekt van *technostress*, concentratieverlies en oververmoeidheid. Scheffer ziet in zijn praktijk nog geen rechtstreekse relatie tussen ziek worden en permanente bereikbaarheid, maar waarschuwt wel. 'Het is vaak de betrokkenheid. Iedere e-mail móet meteen worden beantwoord. Laat het eens even rusten. Sommige dingen lossen zichzelf op. Je creëert ook werk door overal meteen op te reageren.'

Afremmen of stimuleren?

Moet je medewerkers die veel overuren maken afremmen of juist stimuleren? Volgens leidinggevende Tineke Bennema verschilt dat per persoon.

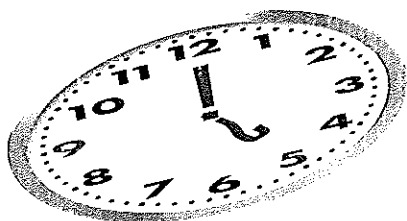
Tineke is hoofd van de afdeling beleid van SOZAWA. Haar twaalf beleidsmedewerkers hebben geen negen tot vijf mentaliteit. 'Dat kan ook niet. Op ons bord liggen actuele thema's en de politieke dynamiek houdt niet op om vijf uur.' Na vijven doorwerken is op deze afdeling normaal. Buiten werktijd op e-mail reageren ook.

Maar volgens Tineke zit er een grens aan. 'Drie medewerkers houd ik meer in de gaten dan anderen.'

De leidinggevende vindt dat zij hoogopgeleide professionals in principe niet moet afremmen, behalve als zij signaleert dat medewerkers op zijn. 'Ze zijn sneller van slag en maken problemen groter dan ze zijn. Ik denk op zo'n moment: "je bent gewoon hartstikke moe". Ik ga dan het gesprek aan. Neem vrije dagen op, maak je hoofd leeg. Of ze hun verlof

opnemen, dát controleer ik dan wel.' Tineke's afdeling kent geen werk gerelateerd ziekteverzuim. Zij coacht haar mensen om zelf hun grenzen in de gaten te houden en te onderkennen wanneer ze moeten stoppen. Gezond blijven vindt ze een eigen verantwoordelijkheid. 'Ik probeer zelf het goede voorbeeld te geven. Vakanties opnemen, een weekje weg. En dan niet met een scheef oog op mijn telefoon kijken. Al lukt dat niet altijd, zeker niet als er spannende dingen spelen.'

De verruiming van het dagvenster ziet de bedrijfsarts niet meteen als een bedreiging. 'Maar de één kan er beter mee omgaan dan de ander.' Vooral de perfectionisten hebben volgens Scheffer moeite om hun grenzen te bewaken. Hij pleit voor zelfkennis én hulp door leidinggevend. Zijn advies: 'Als jij om negen uur 's avonds aan het werk bent, wil dat niet zeggen dat een ander dat ook doet. Wachten tot de volgende dag kan best. Het belangrijkste is: je hebt recht op rust. Eis zelf die ruimte op en de organisatie moet die ruimte geven.' ■

ZEG, HOE ZIT DAT NOU MET DIE NIEUWE WERKTIJDEN?

In de cao voor 2011-2012 zijn afspraken gemaakt over modernisering en flexibilisering van de Werktijdenregeling. Dat was een behoefte van werkgevers en werknemers. STEE zet de belangrijkste veranderingen op een rijtje.

- Vanaf 1 januari 2014 kunnen medewerkers tijd- en plaatsafhankelijk werken.
- *Flexibiliteit en zeggenschap* zijn sleutelbegrippen: de verantwoordelijkheid komt meer bij jezelf te liggen.
- Uitgangspunt: je maakt met jouw leidinggevende afspraken over de uitvoering van jouw werk binnen een breder dagvenster.
- Het verruimde dagvenster loopt van maandag t/m vrijdag van 07.00 tot 22.00 uur.
- Je leidinggevende kan je nog steeds verplichten om op bepaalde momenten beschikbaar of aanwezig te zijn.
- Ook werken buiten het dagvenster behoort tot de mogelijkheden als dit noodzakelijk is vanwege jouw functie of het dienstbelang.
- Op lokaal niveau kunnen, in overleg met de OR, aparte werktijdenregeling worden vastgesteld. Denk aan afspraken over bloktijden of openingstijden van kantoorpanden.
- De nieuwe Werktijdenregeling geldt voor collega's die zelf (enige) regelruimte hebben in hun werktijden. Dit kan door "zelfroostering".

NB: volg voor de actuele stand van zaken het nieuws op intranet.

STEE ONDERZOEKT!

Wat doe jij na vijven?

De dagelijkse acht uur zit erop, wat doe je?

- Lekker chillen 89%
- Twitteren over werk 11%
- Werk je wel eens over?
- Nee, natuurlijk niet! 14%
- Ja, 2-5 uur per maand 47%
- Ja, 5-10 uur per maand 18%
- Ja, meer dan 10 uur per maand 21%

Heb je een smartphone van de zaak?

- Ja, ik ben altijd bereikbaar 37%
- Ja, maar als de baas in het weekend belt, neem ik niet op 2%
- Nee, maar ik wil er wel een 32%
- Nee, vrij = vrij 29%

Lees je je werkmail thuis?

- Ja, natuurlijk. Ik heb een thuiswerkplek 45%
- Ja, ik ben altijd benaderbaar voor werkzaken 27%
- Ja, eindelijk. Overdag kom ik er niet aan toe 1%
- Alleen als ik op vakantie ben, soms dus 3%
- Nee zeg, het idee alleen al 24%

Bron: beslist niet-wetenschappelijk onderzoek op intranet, gebaseerd op in totaal 597 reacties.